

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2020. október 19.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

2020. október 19. 8:00

**I. SZÖVEGÉRTÉS
ÉS
ÉRVELÉS VAGY GYAKORLATI
SZÖVEGALKOTÁS**

Időtartam: 90 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Fontos tudnivalók

90 perc áll rendelkezésére ahhoz, hogy megoldja a **szövegértési feladatsort** és megírja az egyik rövid **fogalmazási feladatot**. Ügyeljen arra, hogy idejét arányosan ossza meg a szövegértés és a fogalmazás között (például 60 perc – 30 perc)!

Ha a megoldott feladatokban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót (szavakat) húzza át, a helyesnek vélt szót (szavakat) pedig írja le újra!

Szövegértés

Olvassa el figyelmesen a szöveget, majd a kérdéseket!

Válaszait gondos mérlegelés után írja le! Egyértelműen és szabatosan fogalmazzon!

Ha javít, egyértelműen tegye!

Ügyeljen a helyesírásra! Ha bizonytalan, használjon helyesírási szótárt!

Érvelés vagy Gyakorlati szövegalkotás

A két feladat közül az egyiket kell megoldania!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, fogalmazványt, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól! (Húzza át a vázlatot, fogalmazványt!)

Fogalmazása 120-200 szó terjedelmű legyen!

Eredményes munkát kívánunk!

Szövegértés

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.

Scheuring István: A zene szeretetének evolúciós¹ háttere

(1) A Föld bármely pontján is születik egy gyermek, az biztos, hogy kicsi korától kezdve körül fogja venni a zene. Bármilyen környezetben is válik felnőtté, a zene nagy eséllyel fontos örömforrás lesz számára. Az ének, a zene és a tánc szeretete egyetemes emberi tulajdonság. Az elmúlt évtizedek kutatásai alapján nagyon valószínű, hogy a zene iránti vonzalmunk az emberi evolúció eredménye. [...]

(2) Mivel a zene minden kultúra szerves része, a jelenségre kell, hogy legyen valami egyetemes magyarázat. Az egyik lehetséges magyarázat alapfeltevése, hogy a zene és a hozzá kapcsolódó mozgás (tánc) valamilyen módon növeli vagy régen növelte a rátermettséget, így a természetes kiválasztódás² támogatja vagy támogatta a zenei fogékonyság növekedését. A másik feltételezés alap gondolata, hogy a zenei fogékonyság csupán a nyelvi készség mellékterméke, azaz egy olyan tulajdonságról van szó, amelynek nincs közvetlen előnye. [...]

(3) Az emberi nyelv, a beszéd egymástól elkülöníthető hangok sorozatát használja. Képesek vagyunk nagyon sokféle hang előállítására, valamint agyunk meg is tudja különböztetni ezeket a hangokat. Minden nyelv rendelkezik egy szabályrendszerrel, amit anyanyelv esetén automatikusan megtanulunk és alkalmazunk. A beszédhez, ami kétségtelenül a *homo sapiens* (ember) hatalmas vívmánya, szükséges az, hogy az agyunk érdeklődéssel forduljon a hangmintázatok felé, és felismerje azokat. A zene megértéséhez is pontosan erre van szükség, hiszen az is hangmintázatok rendszere, sajátos szabályrendszerrel. [...] Ennek alapján vetette fel Steven Pinker, a Harvard Egyetem kutatója, hogy a zenei készség csupán a nyelvi készség mellékterméke. A „melléktermék-elmélet” szerint az agyunk a beszédhez alkalmazkodott, és ezzel együtt jár, hogy a zenei hangok felé is érdeklődéssel fordul, felismeri és élvezi a szabályszerűségeket, mintázatokot.

(4) Nem kizárt, hogy Pinker elképzelésében van igazság, ám az biztos, hogy nem szolgál teljesen kielégítő magyarázattal. Bár a nyelv és a zene feldolgozása az agy hasonló területein történik, nem pontosan ugyanott és ugyanúgy megy végbe. Kicsit leegyszerűsítve: a nyelv feldolgozása inkább a bal agyféltekében, a zenei feldolgozás pedig a jobb agyféltekében van. [...] Különösen érdekes, ám a „melléktermék-elmélettel” nehezen magyarázható, hogy vannak olyan emberek, akik semmilyen érdeklődést nem mutatnak a zene iránt. Míg a legtöbbször erős érzelmekkel reagál ismerős és számára fontos zenékre, ezekben az amuzikális emberekben nem jelentkeznek érzelmi reakciók a zene hallatán, noha tökéletesen felismerik a zenei összefüggéseket. Ám beszédkészségük és intelligenciájuk teljesen átlagos vagy akár kiugróan magas is lehet. A zene iránti fogékonyság tehát egy nagyon jól elkülöníthető tulajdonsága az agynak, és nincs szoros kapcsolatban a beszéddel. [...]

(5) A zene felpörget, megindít, beszippant, megvigasztal, elvárászol, egy teljesen más tudati állapotba visz; azaz a zene nagyon erősen tud hatni az agyunkra. Zenehallgatáskor rengeteg agyi terület működik közre, az agy úgynevezett örömközpontja lép működésbe ilyenkor, és nagy mennyiségben termeli az „örömhormonokat”. Agyunk ugyanazon része

¹ Az *evolúció* az a folyamat, amelynek során az egyes növény- vagy állatfajok örökölhető tulajdonságai megváltoznak a generációk egymást követő során át. Ennek következtében az élővilág összetétele folyamatosan átalakul, a fajok (köztük az emberé) tulajdonságai változnak.

² A *természetes kiválasztódás* olyan generációkon átívelő folyamat, amelynek során az adott környezetben előnnyel járó tulajdonságok átöröklődnek, míg a hátránnyal járó tulajdonságok ritkulnak.

termel hasonló örömhormonokat zenehallgatáskor, mint amikor az anya szoptatja csecsemőjét, ha egy szerelmespár ölelkezik, vagy akár barátok egy kellemes beszélgetésben vesznek részt. Megalapozott tehát azt feltételezni, hogy a zene élvezete kapcsolatban van a társas kötődéssel. Valószínűsíthető, hogy a zene szeretete azért fejlődött ki, mert vagy az anya-gyerek vagy a csoport tagjai közötti kapcsolat vagy a párkapcsolat erősítését segítette.

(6) Kutatások igazolják, hogy a gyerekek [...] félévesen már ritmusra mozognak, és ezzel együtt felismerik az anyanyelvük ritmusát is. Két és fél évesen már jól követik a dobolt vagy tapsolt ritmust. Érdekes, hogy a gyerekek ritmuskövetése határozottan jobb, ha a ritmust egy másik személy hozza létre, és nem hangszóróról hallják. Ebből arra következtethetünk, hogy a zenében a társas kapcsolatok már a korai gyerekkorban fontos szerepet töltenek be. Szintén kultúrafüggetlen jelenség, hogy az 5-6 évesek elkezdnek saját dalokat előállítani.

(7) Az anya oldaláról vizsgálva a kérdést legelőször az tűnhet fel, hogy kulturális környezettől függetlenül minden anya az úgynevezett dajkanyelven beszél a csecsemőjével. Ez az, amit hétköznapi nyelven inkább gügyögésnek hívunk: az anya magasabb hangon és sokkal dallamosabban beszél, ismétli a mondatokat. A dajkanyelv olyan, mintha a beszéd és az ének keveréke lenne. Érdekes az is, hogy minden kultúrában megtalálhatók az altató dalok, amelyek könnyen felismerhető, kivétel nélkül lassú tempójú, ereszkedő dallamú énekek. Ezért sokan gondolják, hogy a zene ősi funkciója a gyerek (és az anya) megnyugtatása és az anya és a gyerek közötti egymásra hangolódás megerősítése volt. [...]

(8) Az emberek jellemzően nagyobb csoportokban is énekelnek, zenélnek, táncolnak. A zene és az együttes mozgás élettani hatásainak ismeretében Bronwyn Tarr és munkatársai néhány éve átfogó elképzelést alkottak arról, hogy a zene milyen hatásokon keresztül alakítja a zenélő csoport viselkedését. Ahogy azt korábban már hangsúlyoztuk, a számunkra kedves zenék örömhormonokat termelnek az agyban. Ezek [...] termelődnek bármilyen fizikai tevékenység hatására is. A zenélés is egy ilyen fizikai tevékenység, ami az örömhormonok képződését fokozza. [...] A szinkronizált mozgás maga is azokat az örömhormonokat termeli az agyban, amelyek a társas kötődést, elfogadást, együttműködést is segítik. [...] De vajon miért volt az együttműködés olyan fontos elődeink túlélésében? Az ember 150-200 ezer éves evolúciójának döntő részét kis csoportokban töltötte. A gyűjtögetés, de főleg a vadászat sikere nagyon változó volt. Rendszeres éhezés, nélkülözés várt volna mindenkire, kivéve, ha a csoport tagjai kölcsönösen kisegítették egymást a nehezebb időszakokban. Továbbá a csoportok éles versenyben, néha harcban álltak a környező embercsoportokkal is. Tehát azok a csoportok, melyek tagjai hatékonyabban működtek együtt, előnyt élveztek a kevésbé együttműködő csoportokkal szemben. [...]

(9) Nem lehet véletlen, hogy a zene és a tánc iránti fogékonyság olyan hirtelen erősödik fel a kamaszkorban. Lehet, hogy a zene iránti fogékonyság és a tánc tudás fontos információkat szolgáltat a lehetséges partnerről, azaz segíti a párválasztást? [...] Úgy tűnik, hogy a férfiak zenei készsége kitüntetett szerepet játszik a nők választásában, míg a férfiak sokkal kevésbé figyelnek a nők ilyen jellegű képességére.

(10) A zene, az ének és a tánc minden emberi kultúra része. Fogékonyságunk a zenére és a táncra univerzális emberi tulajdonságunk. Nem kizárt, hogy ez a vonzódás csupán a beszédkészségünk mellékterméke, ám a cikkben bemutatott érvek alapján sokkal valószínűbbnek tartom, hogy a zene szeretete a természetes szelekció eredménye az embernél, és elsősorban a társas egymásra hangolódást szolgálta és szolgálja ma is. [...]

Forrás: Scheuring István: *A muzikális majom – A zene szeretetének evolúciós háttere*. Természet Világa, 2019. 12. szám, 530-535. A feladathoz igazított szöveg.

1. A 2. bekezdés első mondata szerint „*a zene minden kultúra szerves része.*”

Emelje ki az 1. és a 2. bekezdésből a zene két olyan bizonyosnak tartott sajátosságát, amely alátámasztja ezt az állítást!

- _____
- _____

2 pont

2. Címek és alcímek

a) Az alábbiak közül melyik bekezdés elé illenek a leginkább az alábbi alcímek? Írja a megfelelő bekezdés számát a cím mellé! Két számot sehová sem kell beírnia!

(4) (5) (6) (7)

Zene és társas kötődés	
A zene és az anya-gyerek kapcsolat a felnőtt nézőpontjából	

2 pont

b) Adjon a 8. bekezdésnek olyan alcímet, amely kifejezi a bekezdés tartalmát! A javasolt cím legalább három szóból álljon!

1 pont

3. A) Miben hasonlít és miben különbözik az emberi beszéd és a zene megértése, befogadása? A 3. és a 4. bekezdés alapján fogalmazzon meg 2-2 állítást, amely alátámasztja az alábbi tételmondatokat!

1. A beszéd és a zene befogadása hasonló folyamat.	2. A beszéd és a zene befogadása egymástól eltérő folyamat.
<ul style="list-style-type: none">••	<ul style="list-style-type: none">••

4 pont

B) Hogyan vélekedik a szöveg szerzője Steven Pinker beszéd és nyelv viszonyáról megfogalmazott álláspontjáról a 4. bekezdésben? Fogalmazza meg saját szavaival a szerző álláspontját!

2 pont	
--------	--

4. Célcsoport és nyelvi jellemzők

a) Kiknek szól elsősorban Ön szerint ez a szöveg? Húzza alá az egyetlen helyes választ!

- a zene és az evolúció szakértő kutatóinak
- az érdeklődő, művelt nagyközönségnek
- 14 év alatti gyerekeknek

1 pont	
--------	--

b) Válasszon ki az alábbi, a szöveg sajátosságaira vonatkozó szempontok közül kettőt, és húzza alá a választott két szempontot! Indokolja meg az a) feladatban hozott döntését ezek felhasználásával! Válaszát teljes, egész mondatokban fogalmazza meg!

- szókincs
- mondatszerkesztés
- tartalmi felépítés
- témaválasztás

- ---

- ---

4 pont	
--------	--

5. Egészítse ki a 6-7. bekezdés alapján az alábbi hiányos szöveget a megfelelő szavakkal, kifejezésekkel! Ügyeljen arra, hogy a kiegészítésekkel értelmes mondatokat hozzon létre!

Az anya és gyermeke számára egyaránt fontos a zene. Az anya énekel, dajkanyelven beszélget gyermekével, aminek eredményeként mindketten **a)** _____ és **b)** _____ . A gyerekek ritmuskövetése jobb, ha **c)** _____ hallják a ritmust. A gyerekek már **d)** _____ korban felismerik az anyanyelv ritmusát.

4 pont	
--------	--

6. Nevezzen meg három olyan szituációt, konkrét tevékenységet, amely a 8. bekezdés szerint örömhormonok termeléséhez vezet!

- _____
- _____
- _____

3 pont	
--------	--

7. Határozza meg a szövegből vett idézettel az alábbi idegen szavak, kifejezések szövegbeli jelentését, majd fejtse ki saját szavaival, hogyan kapcsolódik a megadott fogalom a szöveg gondolatmenetéhez!

a) amuzikális emberek (4)

Szövegbeli jelentése: _____

Kapcsolódása a szöveg gondolatmenetéhez:

2 pont	
--------	--

b) univerzális (10)

Szövegbeli jelentése: _____

Kapcsolódása a szöveg gondolatmenetéhez:

2 pont

8. Igaz vagy hamis?

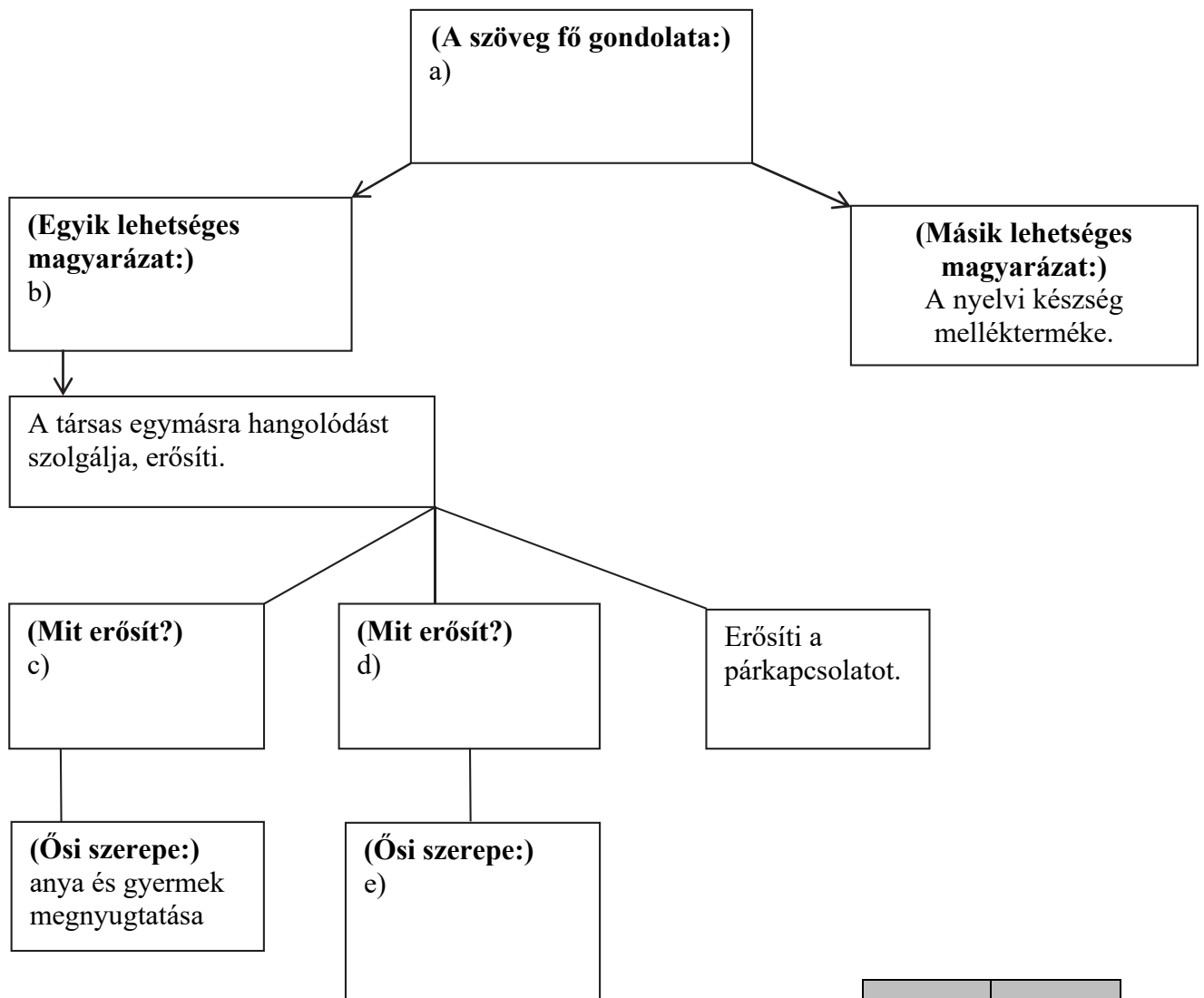
**Döntse el az olvasott szöveg alapján az alábbi állításokról, hogy igazak-e vagy hamisak!
Írja a megfelelő betűjelet az állítás mellé, a táblázat 2. oszlopába! (I = igaz, H = hamis)**

a) Négyéves korban a gyerekek általában még nem alkotnak önálló dalokat.	
b) Bronwyn Tarr és munkatársai elképzelésének középpontjában az a kérdés állt, hogyan befolyásolja a létrejövő zenét a zenélő csoport viselkedése.	
c) Amikor az anya a dajkanyelvet használja, akkor magasabb hangon, szinte énekelve beszél gyermekéhez.	
d) A zenei készség mindkét nemnél kiemelt szerepet játszik a párválasztásban.	

4 pont

9. Tartalmi összefoglalás

A) Az alábbi ábra a szöveg egészének tartalmi felépítését mutatja be. A betűjelekhez írt, néhány szóból álló vázlatponttal értelem szerűen egészítse ki az ábrát!

5 pont	
--------	--

B) Az alábbi kép a szöveg egészének illusztrációjául szolgál.

A kép milyen részletei állíthatók párhuzamba a szöveg okfejtésének egyes elemeivel? Vonjon párhuzamot a szöveg és a kép között! Egész mondatos válaszaiban három különböző tartalmi elemre utaljon!

- _____

- _____

- _____

4 pont	
--------	--

40 pont	
---------	--

Érvelés vagy Gyakorlati szövegalkotás

Az alábbi két feladat közül csak az egyiket kell megoldania!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

Fogalmazása 120-200 szó terjedelmű legyen!

Érvelés

„Az illem nem egyéb, mint a jó modor, a figyelmesség, az udvariasság és a mások iránti tapintat megnyilvánulása. A viselkedéstechnika legfontosabb alapelemei passzívak (jellem; lelkiismeret; magatartás, viselkedés; megjelenés, fellépés, öltözködés; illedelmesség, jómodor; udvariasság; előzékenység; figyelmesség; tapintat; pontosság; szerénység; türelem; önuralom) és aktívak (köszönés, kézfogás; megszólítás; bemutatkozás; társalgás, beszédmodor; tegezés, magázás; partnerség; tüsszentés, köhögés). A passzív mozzanatok cselekvő közreműködésünk nélkül is jellemzik illetani kulturáltságunk színvonalát, az aktívak megnyilvánulásához megszólalásunkra, valamilyen interakcióra is szükség van.

Az udvariatlan emberek azzal szoktak dicsekedni, hogy őszinték, pedig legtöbbször csak kíméletlenek, és lehetetlenné teszik magukat. Megszívlelhetnék Lope de Vega bölcsességét: *Magára vessen az udvariatlan, ha barátból ellensége lesz*”.

(Ottlik Károly: *Protokoll. Viselkedéskultúra a mindennapok gyakorlatában*. Részletek. Protokoll '96 Kiadó)

„Ma mindenki 'színvallást' követel, s az udvariasságot kibúvónak és árulásnak érzik. [...] Mikor mindenki a másik zsigereiben vájkál, szenvedélyes szeretettel vagy eszelős gyűlölettel: te maradj udvarias.”

(Márai Sándor: *Füves könyv*. 198. *Az udvariasságról*. Helikon, 1999. 135-136. o.)

Ön hogyan vélekedik az udvariasságról: kellemesebbé, élhetőbbé teszi-e a társas emberi létet, a mindennapokat? Fejtse ki álláspontját 3-5 érvvel, 120-200 szó terjedelemben! Érvelő fogalmazásában használja fel a fenti gondolatokat és saját, személyes tapasztalatait is!

VAGY

Gyakorlati szövegalkotás

Ön a környezettudatossági világnap ifjúsági parlamentjébe delegált képviselő. Csoportjukban azzal foglalkoznak, hogy felhívják korosztályuk tagjainak a figyelmét: egyénenként is sokat tehetnek az élhetőbb világért a túlfogyasztó, pazarló társadalomban. Társaival felosztották egymás közt a megvitatandó témákat a felvetett problémakörök szerint; Ön a környezettudatos élelmiszervásárlás és táplálkozás területét választotta, mert ezzel kapcsolatban rengeteg gyakorlati tapasztalattal rendelkezik, és számos konkrét megoldási javaslatot is szeretne felvetni, tudatosítani.

Írja meg figyelemfelkeltő hozzászólását 120-200 szó terjedelemben a környezettudatos élelmiszervásárlás és táplálkozás tárgyában az ifjúsági parlament szakmai napjára! Legalább 3-4 konkrétumra hivatkozzon, és ügyeljen a hivatalos felszólalás műfaji, formai sajátosságaira (kapcsolódás az előző hozzászólókhöz, kapcsolattartó nyelvi formák, további hozzászólás ösztönzése)!

Tartalmi minőség – érvek, állítások, gondolatok	4 pont	
Szerkezet	3 pont	
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	3 pont	
Összesen	10 pont	

Helyesírás	Hibapontok száma az I. összetevőben	
------------	--	--

A kép forrása: <https://hu.depositphotos.com/171780466/stock-video-multiracial-group-of-young-women.html>

		pontszám	
		maximális	elért
Szövegértés		40	
Szövegalkotási feladat	Érvelés	10	
	Gyakorlati szövegalkotás	10	
Összesen		50	

dátum

javító tanár

		pontszáma egész számra kerekítve	
		elért	programba beírt
Szövegértés			
Szövegalkotási feladat	Érvelés		
	Gyakorlati szövegalkotás		

dátum

dátum

javító tanár

jegyző

Megjegyzések:

1. Ha a vizsgázó a II. írásbeli összetevő megoldását elkezdte, akkor ez a táblázat és az aláírási rész üresen marad!
2. Ha a vizsga az I. összetevő teljesítése közben megszakad, illetve nem folytatódik a II. összetevővel, akkor ez a táblázat és az aláírási rész kitöltendő!

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2020. október 19.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

2020. október 19. 8:00

**II.
MŰÉRTÉLMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS**

Időtartam: 150 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Fontos tudnivalók

Válasszon ki és oldjon meg egy feladatot!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, és adjon számot ismereteiről is!

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól!
A szövegbe is jegyzetelhet.

Ha a megoldott feladatban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót (szavakat) húzza át, a helyesnek vélt szót (szavakat) pedig írja le újra!

Fogalmazása 400-800 szó terjedelmű legyen!

Eredményes munkát kívánunk!

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS: EGY MŰ ÉRTTELMEZÉSE

Értelmezze Szabó Magda alkotását! Elemezze a tanárnő lelkiállapotában, személyiségében bekövetkező változást! Mutassa be, hogy a narrátor milyen írói eszközökkel ábrázolja a főszereplő lelkiállapotának, személyiségének átalakulását, valamint az emberi sorsokat és kapcsolatokat is meghatározó történelmi eseményeket!

Fogalmazása 400-800 szó terjedelmű legyen!

Szabó Magda: Csé

Mióta az iskolában dolgozott, soha nem beszélt még vele így az igazgató. Mikor végre kiengedte az irodájából, ő azonnal kilépett a testületi szoba előtt húzódó teraszra, kitergette a párkányon a litografált* *Utasítások* lapjait, hogy belülről úgy lássék, olvas, nem bírja megvárni, míg hazamehet, azonnal tudni kívánja, milyen módon kell módosítani a tantervet ezerkilencszáznegyvenöt áprilisában. A haragos könny elfutotta a szemét, ha akarta volna, se látja a betűket.

Katust sose szerette, most azt érezte, egyenesen gyűlöli. Harmadszor rendelték le miatta, harmadszor hozták most a tudomására, hogy nem jól végzi a munkáját. Az igazgató szenvedélyesen szerette a csinos táblaképeket, több színű tintával készített egyes kis kimutatásokat, szemléltető rajzocskákat, és sose tudott jelesnek elfogadni egy dolgot, ha nem volt kifogástalan a külső alakja. Most is azt hiszi, ezen múlik az élet, Katus torz cs betűin. „Ne mondja azt, kérem, hogy középiskolai tanárnak készült, és hogy nem ismeri a hivatalos betűformákat. Tanulja meg az ábécé írását, ennél sokkal külön dolgokat elsajátíthatott az egyetemen. Cé-es. A cét így húzom, így kerekítem, így kötöm az s-sel. Igazán nem mondhatja, hogy boszorkányság.”

Nem boszorkányság, dehogyan az. Csak éppen nem akarja csinálni, nem érdekli. Felmegy a központba, megmondja, nem marad tovább ebben az elemiben, ahol a cs betűk körül forog a világ, a madarak meg fák napját ünneplik, és hülye versikéket gagyognak arról, hogy az élet gyönyörű. Nem erre vállalkozott, mikor megkezdte a tanulmányait. Ismereteket közölni értelmes, nagyocskán lányoknak-fiúknak, ahhoz volna kedve. De Katus cs betűivel bajlódni – nem. Egyszer már járt a központban, akkor rábeszéltek, hogy csak maradjon; még egyszer nem hagyja lerázni magát mindenféle csillapító érvekkel, hogy itt van rá igazán szükség, hogy a helybeli gimnázium nevelőinek létszáma teljes, itt viszont sok férfi kolléga hiányzik, akadozik a tanítás; van, aki meghalt, van, aki még nem került elő a fogságból. Maradjon, nem adhatnak neki más beosztást.

Sok férfi kolléga hiányzik. *Neki* mondják ezt?

Állt, lehunyta szemmel, odaengedte arcát a tavaszi szélnek. Különben is beszélni akart vele ismét, mondta az előbb az igazgató, nekik olyan rosszul esik, hogy annyira meglátszik minden kelleetlen szaván, mozdulatán, hogy nem szeret köztük lenni. Mért nem szeret, nem rossz emberek ők. Csak állt előtte, hallgatott, bámulta a szőnyeg mintázatát. Mit kellett volna válaszolnia? Hogy ő is tudja, nem rossz emberek, csak éppen Kovácsnének két szép gyereke van, és itthon a férje, Takács Marika menyasszony, a tornatanár veszi el, aki kibőjtölte a nagyanyja tanyáján az utolsó hónapokat, itthon a férje Szilágyinének is. „Miért nem megy férjhez az ilyen szép kislány?” – kérdezte Kovácsné, az igazgatóhelyettes a múltkor. Neki éppúgy nem válaszolt, mint az igazgatónak. Beszéljen nekik talán Sándorról? Kiáltsa bele az igazgatói hangszóróba, hogy pusztult el a fronton, hogy tűnt el az élők közül, mint a füst a kéményről? Ki tud beszélni erről?

Katus cs betűi, azok körül forog itt a világ. „A cét így húzom, így kerekítem, így kötöm az s-sel, így ni. Így mutassa meg majd, kartársnő, Katusnak is, és írasson vele a táblára cs betűs szavakat, hadd tanulja meg végképp. Olyan fogalmakat keressen, amilyenek a gyereket

érdeklík. Tartsa itt mindjárt ma, tanítás után, Simon Ildi egy házban lakik Katussal, küldjön vele egy cédulát, ne aggódjék az anyja, hol marad a kislány, maguk meg gyakoroljanak szépen egy kis félórát.”

Az igazgató problémái!

Mindjárt kicsengetnek, vége a szabad órájának. Ugyan hasznosan eltöltötte! Nem, jövőre nem csinálja tovább, ha nem segít a központ, maga veszi kezébe a dolgot. Elmegy a zöldségesboltba káposztát válogatni, Katus cs betűnél érdekesebb feladat lesz. Ha az ember répát árul, legalább nem kell naponta harmincszor elmagyaráznia egy falka gyereknek, hogy az igazság mindig győz, és az élet gyönyörű.

Szünetben megírta a cédulát Katus anyjának, felszaladt az emeletre, beszélt a Simon gyerekekkel és Katussal is. Katus csak nézett rá mozdulatlan pillantású, szürke szemével. „Buta – gondolta a tanárnő. – Indolens.* Utálok vele foglalkozni. Milyen értelmetlen minden, milyen felesleges.” Volt még egy órája, a fiúosztályban, úgy ment be a gyerekek közé, mint egy vértanú. Nyelvtant tanított aznap, tudta, hogy rosszul csinálja, s állandóan érezte az osztály unalmát és ellenállását. Az igazgató benézett egyszer, a fiúk felpattantak, mikor meglátták az ajtórésben, s mindnek mosolyogni kezdett a szeme, pedig az igazgató nem is szólt semmit, csak éppen rájuk nézett. „Szeretik – gondolta a tanárnő. – Engem nem szeretnek. Nem maradok itt, nem érdekel az iskola. Nincs senkim, még csak a szüleim sem élnek, még rokonaim sincsenek semerre. Senkim sincs, aki tudná, mit vesztettem, aki ugyanarra gondolna, amire én. Idegenek között kell élnem.”

Ha nincsenek Katus rúts betűi, tizenkettőkor hazamehetett volna, így meg kellett várnia, míg a gyerek is végez. A szabadórás asszonyok ott beszélgettek körötte, ételrecepteket cseréltek, megtanították egymást, mi készíthető a kukoricalisztból. Ő elővette a munkafüzetét, dolgozni kezdett, gyűjtötte a cs betűvel kezdődő szavakat.

Kovácsné, az igazgatóhelyettes a válla fölé hajolt. Kovácsné mindig mindent tudott, ami az iskolában történik, most is csak ennyit kérdezett: „Katus?” Mint az igazgató, ő is írt mintának egy óriási cs betűt, s azt javasolta, mindjárt értelmeztesse is a gyerekekkel a leírt szót, akkor egyben szókincsfejlesztési gyakorlatot is végezhet.

„Csacsi” – írta a tanárnő, s elbámult saját keserűségén. Ugyan hogy férhet meg ennyi reménytelenség egy ilyen játékos fogalom mellett, amin Katus nyilván mosolyogni fog? „Csibe, cseresznye, cserebogár, csikó.” Örülhet az igazgató, csupa olyan szót talált, ami a gyerek fogalmi körébe tartozik, ami kellemes asszociációval jár. „Csemege. Csóka. Csipi-csóka.”

Kipottyant a könnye, elmázolta. „Meg vagy fázva” – sajnálkozott Kovácsné, s aszpirint kínált neki. Megrázta a fejét, hogy nem kér, gyakorolta tovább a cs betűit, és gyűjtötte a szavakat. Megtalálta a császár szót, a családot, meg ezt: csinnadratta. Egy iskolában örök a csinnadratta, itt mindig minden ajtó mögött mozgolódnak, beszélnek, és folyton szól a csengő. Csengő, ez is cs betűs szó. Felírta a füzetébe.

Katus az első padban várta. Kihívta a táblához, s megmutatta neki, amire az igazgató és Kovácsné tanították. Rúts cs betűt rajzolt, reszketett a keze, Katus engedelmesen másolgatta a torz vonalakat, arcán most sem látszott indulat. „Tied a világ, Katus – gondolta a tanárnő –, itt maradok miattad ebédidőben, és játszogatunk. Csibe, cserfa, csacsogás.”

– Csacsi – diktálta. – Csengős csacsi.

Most vihogni fog – várta. Am a gyerek komoly maradt, majdnem rosszkedvű. Csikó. Csóka. Csermely. Semmi vidámság a figyelő arcon, csak a csúnya betűk szaporodtak a táblán, a gyerek teljes közönnyel dolgozott. Csemege. Katus azt írta: csemege.

– Csemege! – mondta emeltebb hangon a tanárnő. – E a végén. Mit nézel? Nem tudod, mi a csemege?

Nem várt választ a kérdésére, ugyanúgy tette fel, ahogy néha azt kérdezte valamelyik gyerektől: „Nem tudsz beszélni?” vagy: „Hát néma vagy?” Ám Katus felelt. Azt mondta, nem tudja, mi a csemege.

Egymásra néztek. A tanárnő emlékeiben vérnarancsok gurultak, rőt szemű datolyák, desszert, rumos meggy, csokoládé. Katus emlékei között semmi. A csúnya cs betűk ott fehérlettek a táblán, a gyerek hozzápótolt egy e betűt a csemeg szóhoz. A tanárnő végiggondolta a szöveget: csacsi, csikó, csóka, csermely, és hirtelen rájött, hogy a vidékükön nincs is patak, és arra is, hogy a lovakat réges-régen mind behívták, és az erdőre nem lehet járni madárlesre, mert a fák között még ott az aknazár. Nézték egymást, Katus pillái nem rezegtek.

– Írj magadról cs betűs szavakat! – mondta a tanárnő. – Tudsz?

Katus azt mondta, tud.

– És ha kérdezem, melyik mit jelent, meg tudod majd mondani a jelentésüket?

Katus bólongatott, és írni kezdett. Már sokkal szebb betűket írt, mint a tanárnő, majdnem olyan elegánsakat, mint az igazgató. Felírta: csajka.

„Mért nem csibe? – kérdezte magában a tanárnő. – Mért nem cseresznye, cserebogár, csillag? Mért csajka, uramisten? Miért?”

– Amiből a katonák esznek – értelmezte a szót hangosan, tagoltan a gyermek, és megigazította az a betűt, hogy kerekesebb legyen. Aztán mellé írta: csata.

– „Ne! – mondta a tanárnő gondolata. – Katus, irgalmazz! Ne értelmezd!”

– Csata – mondta tagoltan Katus –, ahol a katonák meghalnak. Csizma. Amiben mennek. Csont.

Megakadt, mert a kréta hegye letörött a táblán, ahogy roppant igyekezetében rosszul tartotta. „Sándor – mondta a tanárnő gondolata –, Sándor! A csajka, amiből ettél, a csizma, ami a lábodon volt, a csata, ahol meghaltál. Csont.”

– Csönd – mondta Katus elgondolkozva, felírta, megakadt, mert ezt a szót valahogy nem tudta értelmezni. A tanárnő ránézett, életében először nézett rá úgy igazán, hogy lássa is, és Sándor halála óta legelőször érezte, hogy mégis van hát valakihez köze a világon, és azt is érezte, hogy talán mégsem megy el az iskolából.

*litografált: könyomással sokszorosított

*Indolens: érzéketlen, közönyös

Szövegközlés: Szabó Magda: *Alvók futása*. Novellák. Jaffa Kiadó, Budapest, 2017. 91-97. o.

VAGY

MŰÉRTÉLMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS: ÖSSZEHASONLÍTÓ ÉRTELMEZÉS

Hasonlítsa össze az alábbi két alkotást! Térjen ki az évszak-motívumok (toposzok) jelentéseire, a költők szemléletmódjára! Vesse össze a műfaji (hangnemi) sajátosságokat, a főbb szerkezeti jellemzőket és poétikai megoldásokat (pl. képalkotás, elrendezés, zeneiség)!

Fogalmazása 400-800 szó terjedelmű legyen!

Berzsenyi Dániel: <i>A közelítő tél</i>	Petőfi Sándor: <i>Itt van az ősz, itt van újra...</i>
<p>Hervad már ligetünk, s díszei hullanak, Tarlott bokrai közt sárga levél zörög. Nincs rózsás labyrinthus, s balsamos illatok Közt nem lengedez a Zephyr.</p>	<p>Itt van az ősz, itt van újra, S szép, mint mindig énnekem. Tudja isten, hogy mi okból Szeretem? De szeretem.</p>
<p>Nincs már symphonia, s zöld lugasok között Nem bűg gerlice, és a füzes ernyein A csermely violás völgye nem illatoz, S tükrét durva csalét fedí.</p>	<p>Kiülök a dombtetőre, Innen nézek szertesét, S hallgatom a fák lehulló Levelének lágy nesztét.</p>
<p>A hegy boltozatán néma homály borong. Bíbor thyrusain nem mosolyog gerezd. Itt nemrég az öröm víg dala harsogott: S most minden szomorú s kiholt.</p>	<p>Mosolyogva néz a földre A szelíd nap sugara, Mint elalvó gyermekére Néz a szerető anya.</p>
<p>Oh, a szárnyas idő hirtelen elrepül, S minden míve tűnő szárnya körül lebeg! Minden csak jelenés; minden az ég alatt, Mint a kis nefelejcs, enyész.</p>	<p>És valóban ősszel a föld Csak elalszik, nem hal meg; Szeméből is látszik, hogy csak Álmos ő, de nem beteg.</p>
<p>Lassanként koszorúm bimbaja elvirít, Itt hágy szép tavaszom: még alig ízleli Nektárját ajakam, még alig illetem Egy-két zsenge virágait.</p>	<p>Levetette szép ruháit, Csendesesen levetkezett; Majd felöltözik, ha virrad Reggele, a kikelet.</p>
<p>Itt hágy, s vissza se tér majd gyönyörű korom. Nem hozhatja fel azt több kikelet soha! Sem béhunyat szememet fel nem igézheti Lollim barna szemöldöke!</p>	<p>Aludjál hát, szép természet, Csak aludjál reggelig, S álmodj olyakat, amikben Legnagyobb kedved telik.</p>
<p>(1804 után)</p>	<p>Én ujjam hegyével halkan Lantomat megpenditem, Altató dalod gyanánt zeng Méla, csendes énekem. –</p>
<p></p>	<p>Kedvesem, te ülj le mellém, Ülj itt addig szótlanul, Míg dalom, mint tó fölött a Suttogó szél, elvonul.</p>

	<p>Ha megcsókolsz, ajkaimra Ajkadat szép lassan tedd, Föl ne keltsük álmából a Szendergő természetet.</p> <p>(Erdőd, 1848. november 17-30.)</p>
--	---

Kikelet: a természet újjáéledésének évszaka, tavasz (*kikel* igéből képzett fn., régies)

Magyarázatok Berzsenyi művéhez:

labyrinth: labirintus, zezugos kerti út;

Zephyr: Zephürosz, a nyugati szél;

symphonia: szimfónia (itt: madárdal);

ernyein: árnyas helyen;

csalét: csalit; cserjés, bokros terület;

nectár: nektár, az istenek itala;

thyrsus: szőlőtő; er.: Dionüszosz botja.

Szövegközlések:

Berzsenyi Dániel művei. Századvég Kiadó, Budapest, 1994. 73-74. o.

Petőfi Sándor összes versei. Osiris Kiadó, Budapest, 2001. 1073-1074. o.

Értékelési szempontok		Elérhető pontszám	Elért pontszám
Tartalmi minőség		25	
Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5	
	Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	10	

Helyesírás	Hibapontok száma az II. összetevőben	
------------	--------------------------------------	--

Helyesírás	Hibapontok száma az I. és II. összetevőben	
	Vizsgapontok	

		pontszám		
		maximális	elért	
I. Szövegértés és érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	Szövegértés	40		
	Érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	10		
II. Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség	25		
	Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5	
		Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	10	
		Összesen	15	
Helyesírás		8		
Íráskép		2		
Az írásbeli vizsgarész pontszáma		100		

dátum

javító tanár

		pontszáma egész számra kerekítve	
		elért	programba beírt
I. Szövegértés és érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	Szövegértés		
	Érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás		
II. Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség		
	Nyelvi minőség		
Helyesírás			
Íráskép			

dátum

dátum

javító tanár

jegyző